

tar a lurs *missatges*, qui ab eyls estaran, los peixes que compratz auran, en la dita vila», doc. ross. de 1298 (RLR v, 98); «(el Papa) féu exir l'archabisbe de la cambra, perquè fes entrar lo *missatge* del jutge, qui era vengut», doc. cancelleresc de 1323 (*Acta Ar.* III, 435). «De persones estra<n>yes, e de loguers de *missatges* e de camareres», títol d'un capítol de la Carta de Vilafranca de Conflent, que tradueix «De mercenariibus mercenariorum et logeriis *nunciorum* et ancillarum» (en la trad. de 1324, conservada en el *Cartoral* de Vilafranca, f° 19v). I encara li dóna el sentit de 'criat domèstic' Eiximenis en el *Llibre de les Dones*: «muller --- a qui res no pots comanar ne't sap ne tu ne'l teus en res honrar; qui tostemps crida: ara desonra [insulta] la massipa, ara lo *missatge*, ara lo diable ---» (cap. 29, f° 27v2).

D'altra banda *missatge* tingué també concurrentment, com en francès antic, el significat de 'comunicació enviada per un missatger': «venc-los *missatge* que la comtessa era morta», Muntaner (§ 295); «*missatge* o noves dir: nunciare», Busa-N. I com que aquesta duplictat de sentit sovint resultava incòmoda o ambigua, ja en el S. XIII es creà el derivat *missatger* per designar especialment la persona enviada amb una comunicació; així ja en una carta de l'Alt Urgell dels anys 1230-50, adreçada al Bisbe de La Seu: «Sén<y>er, faz a vós saber que a mi é vengud *missatger* d'En Simon que à g<u>erra ab totz los òmens d'Osona» (PPujol, *Doc. Vg. Urg.*, 11.10); també en Llull: «Dementre que'l apostoli pregava --- un *missatger* serraf li presentà una letra de part lo soldà de Babilònia», «entrà per la cort un *missatger*, qui aportà novelles com dos axixins havien mort un rey cristià», *Blanq.* (NCl. II, 146.9, 147.8); també *missatger* en JoMartorell (*Ag.* I, 342).

Hom intentà també desfer-se de l'ambigüitat creant un derivat *missatgeria*: ja apareix en algun passatge de Llull i del Cerimoniós (*AlcM*) així com en Turmeda: «anar per *missatgeria* al meu poble desolat», *Cobles Div.*, 75; «*Missatgeria* tramesa al papa de Luna per lo senyor rey. En Johan» en un doc. barceloní de 1395 (*Ardis* I, 50); «que donen presta conclusió en enviar-nos la --- *missatgeria*, com sia gran dan nostre la gran triga d'aquella», Carta del rei Martí, del 25-III-1410. Un remei més rar fou crear *missatgia*, del qual donen sengles exemples el *DAG.* i *AlcM* (Muntaner).

Perquè *missatge* en el sentit de 'persona' decaigué quasi pertot ràpidament a la fi de l'Edat Mitjana (Busa-N. encara registra «*missatge*: nuncius», però desentrotllant més *missatger*). Però es degué mantenir en algunes zones molt conservadores (un sol ex. de Vic, 1619, en el *DAG.*), especialment a l'extrem Oest i a les Illes. Seguí ple de vida sobretot a Mallorca i Menorca, per als treballadors d'una possessió agrícola: d'aquesta veg. testimonis en *AlcM*, § 6; com ens explica Camps i Merc.: «en es termes d'Alahó i Migjorn Gran, en acabar ses erades i de sembrar es blat, l'amo i *missatges*, fora capell, i girats a sa Muntanya del Toro, resen una salve a la Mare de Déu» (*Folkl. Men.* I, 65); en nota 5a de Costa i Llobera al cant I de *La*

Gerreta del Catiu (*Obres Co.*, vol. II): «*missatges* se diuen a Mallorca 'ls mossos de conreu» (*criados de labranza*) «*missatge*: el llogat per a treballar en el camp: gañán o mozo de labranza; de forner etc.: mozo de ---; el enviad: *mensagero*», *DFgra.*; «el pastor, el porquer y uns quants *missatges* l'escoltaven amb gran reculliment ---», JoRosselló (*Manyoc*, p. 52, i passim); i veg. cita de *Bearn* de Vilallonga a *TETA*. A Eivissa, en contrast amb això, PzCabr. només recull «*missatge*: recado, mensaje».

També restà això a l'Alta Ribagorça, encara que a Bonansa es coneix que ho deuen pendre per 'persona baixa, de poca suposició', judicant per la frase «aquest amic teu és un *missatge* que no me'n fiaria», que d'allí reporta *AlcM* (amb definició mal entesa, § 7); el fet és que jo encara ho he sentit a alguns vells de la Vall de Boí, amb el mateix sentit que a les Balears: parlant dels qui guardaven els caps de vacum per a la benedicció a l'antic santuari de la Vall de Sant Nicolau el dia de l'aplec anyal del 2 de juliol, els anomenaven «es *misàces* que guardaven lo animals a la bella capella de Sant Nicolau», i m'explicaven que es tractava dels criats de les grans cases ramaderes (Boí, 1970).

Com ha passat a tants llocs, la idea de 'mossos' s'ha convertit en la de 'xicot' (cf. el fr. *garçon*, el mateix cast. *mozo*, l'it. *ragazzo* etc.): Benasc *misache* «muchacho»: «no tindrà més de seche ans, ixo *misache*» (Ferraz, 78), Alquézar *misache* id. (Arnal Caveró), *mesàces* 'nois' vaig sentir a diversos llocs del Somontano d'Ossa (1965), *mesache* «chico de 12 a 15 años» anotava AKuhn en valls de l'Alt Aragó (*ZRPb.* LV, 633), i Casac. sembla que va sentir *mesaché* 'minyó de 12 a 16 anys' a Echo i Ansó (*BDC* xxiv, 175).

De *missus* participi de *mittere* 'enviar', amb caràcter enterament erudit es deriven així mateix els següents: *missiu*, *missiva*, d'on en particular *lletra* o *carta missiva*, o abreujat com a *missiva* [Lacav.; *epistola missiva* 1638, *AlcM*]. El recent *missil* que ha circulat molt des de la guerra de 1939-45 i els dispars a la lluna i els planetes, com a equivalent de *projectil*, en qualitat de calc del llatí anglès *missile*. *Missió* 'tramesa de persones encarregades de complir una tasca', d'on la tasca mateixa, i en particular la tramesa de religiosos a predicar [Lacav.; 1699, *AlcM*]; *missionista* [Lacav.; Verdaguer], més recent en cat., *missioner* [Belv.] o *missionari* [*DAG.*]; *missionar*; i el compost recent *missionologia*.

Un antic duplicat de *missió* fou *messió*, que ja en el segle XIII apareix havent traslladat la idea de 'tramesa d'una persona' a la de 'viàtics que se li assignen per fer el viatge i la missió': «deman *messió* a mos *missatgers*, los quals vull trametre per tot lo món», Llull (*Blanq.* II, 213.20); de passada notem que es tracta de preparar missions de predicadors; «gran era la *messió* que lo camarlenç donava al cardenal a tractar lo negoci demunt dit», id., id. II, 248.28; el papa mana a un bisbe que envii frares a Tartària per apendre-hi la llengua (i després predicar), però «molt desplaç al bisbe --- cor planyia la *messió*», id., id. II, 154.1; on ja veiem que el mot ha pres simplement el